

## LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 14/2009 vp

### Hallituksen esitys laeiksi isyyslain muuttamisesta ja eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 18 ja 22 §:n kumoamisesta

#### JOHDANTO

##### *Vireilletulo*

Eduskunta on 8 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi isyyslain muuttamisesta ja eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain 18 ja 22 §:n kumoamisesta (HE 104/2009 vp).

##### *Asiantuntijat*

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Markku Helin, oikeusministeriö
- lakimies Minna-Kaisa Liukko, ulkoasiainministeriö

- hovioikeudenneuvos Marjatta Möller, Helsingin hovioikeus
- neuvontalakimies Sirkku Nieminen, Väestörekisterikeskus
- johtava sosiaalityöntekijä Piia Pelkola, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto
- asianajaja Kristiina Rintala, Suomen Asianajaliitto
- professori Ulla Liukkunen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Lappeenrannan maistraatti
- Turun seudun maistraatti
- Suomen Kuntaliitto.

#### HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi lainsäädäntö, joka koskee kansainvälisiä isyyskysymyksiä. Esityksessä on säännökset isyyskysymyksiin sovellettavasta laista, Suomen viranomaisten kansainvälisestä toimivallasta isyyttä koskevassa asiassa sekä säännökset vieraassa valtiossa tehdyn isyyttä koskevan ratkaisun tunnustamisesta. Ehdotetut säännökset tulisivat sovellettaviksi silloin, kun ratkaistavalla asialla on kansainvälisiä liittymiä. Säännökset lisättäisiin isyyslakiin.

Esityksen mukaan lapsen isyyden määrittämiseen suoraan lain nojalla olisi yleensä so-

vellettava sen valtion lakia, jossa äidillä lapsen syntymän aikaan on asuinpaikka. Jos äidillä ei lapsen syntymän aikaan ole asuinpaikkaa missään valtiossa, sovellettaisiin ehdotuksen mukaan sen valtion lakia, jossa äiti oleskelee tai on turvapaikanhakijana. Harkittaessa sitä, missä valtiossa äidillä tuolloin oli asuinpaikka, sovellettaisiin kansainvälisen yksityisoikeuden vaikiintuneita periaatteita.

Suomen viranomaiset olisivat toimivaltaisia isyyttä koskevassa asiassa ensinnäkin silloin, kun lapsella tai vastaajalla on Suomessa asuinpaikka. Tietyissä tilanteissa toimivalta voisi

perustua myös siihen, että lapsi tai vastaaja oleskelee Suomessa tai on täällä turvapaikanhakijana. Lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta ratkaista asia Suomessa tätä vähäisemmänkin liittymän perusteella, jos asian ratkaisemiselle täällä on erityinen syy. Isyyttä koskevassa asiassa sovellettaisiin aina Suomen lakia.

Vieraassa valtiossa annettu päätös, joka on voimassa alkuperävaltiossaan, tunnustettaisiin Suomessa ilman erillistä vahvistusta. Esityksessä on kuitenkin säännökset siitä, mitkä seikat es-

täisivät vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisen.

Esityksessä ehdotetaan myös eräitä vähäisiä muutoksia isyyslain nykyisiin säännöksiin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottaviksi eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain säännökset isyyden määräytymisestä suoraan lain nojalla.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

## VALIOKUNNAN KANNANOTOT

### *Yleisperustelut*

Hallituksen esityksessä ehdotetaan uudistettavaksi kansainvälisiä isyyskysymyksiä koskeva lainsäädäntö. Esitys sisältää säännökset sovellettavasta laista, Suomen viranomaisten kansainvälisestä toimivallasta sekä vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamisesta Suomessa. Lakivaliokunta pitää uudistusta tarpeellisenä, sillä perhesuhteiden kansainvälistymisen myötä myös kansainväliset isyyskysymykset ovat lisääntyneet ja monimutkaistuneet. On tärkeää, että voimassa oleva puutteellinen ja osin vanhentunutkin lainsäädäntö uudistetaan käytännön tarpeita vastaavaksi. Ehdotetut säännökset ovat käytännönläheisiä, tarkoituksenmukaisia ja riittävän joustavia. Uudistus parantaa monikulttuuristen perheiden asemaa myös isyyskysymyksiä laajemmin, sillä isyyttä koskeva ratkaisu vaikuttaa muihin yksilön asemaa koskeviin asioihin, kuten kansalaisuuteen sekä lapsen elatukseen ja perimysasemaan. Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja vähäisin muutosehdotuksin.

### *Yksityiskohtaiset perustelut*

#### **1. Laki isyyslain muuttamisesta**

##### *7 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset*

*50 §. Sovellettava laki.* Pykälän mukaan isyyttä koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia. Ottaen huomioon, että lakiehdotuksen 47 §:n nojalla voi tietyissä tapauksissa tulla sovellettavaksi vieraan valtion laki, lakivaliokunta ehdottaa lakitekstin sisäisen johdonmukaisuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi, että 50 § muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Isyyttä koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia, jollei 47 §:stä muuta johdu."

*51 §. Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan vieraassa valtiossa annettu isyyttä koskeva päätös tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta. Edellytyksenä on, että kyseinen päätös on voimassa siinä valtiossa, jossa päätös on annettu. Säännös parantaa asianosaisten asemaa ja vähentää viranomaisten päällekkäistä työtä, sillä käytännössä isyyden selvittäminen tehdään nykyisin usein kahteen kertaan, ensin vieraassa valtiossa ja sitten Suomessa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että maistraatit voivat pitää mainittua momenttia lähtökohtana tallettaessaan isyyttä koskevia

tietoja väestötietojärjestelmään. Tiedon tallentaminen ei kuitenkaan perustelujen mukaan ole ratkaisu siitä, että vieraassa valtiossa annettu päätös tunnustetaan Suomessa. Väestötietomerkintä ei siten sido viranomaisista, joka joutuu ottamaan kantaa ulkomaisen päätöksen tunnustamiseen. Selvyyden vuoksi lakivaliokunta toteaa edellä esitetyn perustuvan siihen, ettei väestötietomerkinnällä ratkaista sitovasti ja oikeusvoimaisesti sitä, että merkinnän tarkoittama mies on lapsen isä. Helsingin hovioikeudelta voidaan lakiehdotuksen 52 §:n mukaan hakea ratkaisua siitä, tunnustetaanko vieraassa valtiossa annettu päätös Suomessa vai ei. Tällainen Helsingin hovioikeuden antama ratkaisu sitoo myös muita viranomaisia. Asiantuntijakuulemisissa on myös esitetty, että valittaminen väestötietomerkinnästä olisi tarpeen kieltää sen vuoksi, että Helsingin hovioikeudelle voidaan tehdä edellä mainittu hakemus. Valiokunta ei pidä tällaista kieltoa asianmukaisena, koska väestötietomerkintä ja Helsingin hovioikeuteen tehty hakemus koskevat oikeudellisesti eri asioita. Valiokunta myös toteaa, että esitystä vastaava ratkaisu on lapsen huoltoa koskevissa päätöksissä ollut voimassa vuodesta 1994 lähtien.

Saadun selvityksen mukaan on maita, joissa aviottoman lapsen isäksi merkitään synnyttäneen naisen isä eli lapsen biologinen isoisä. Lakivaliokunta toteaa, että esitetty sääntely koskee vieraassa valtiossa annetun isyyttä koskevan päätöksen tunnustamista. Jos ulkomaiseen asiakirjaan on joku merkitty isäksi vain sen vuoksi, että syntymätodistuksen täyttämistä koskevat säännöt sitä edellyttävät tai jotta lapselle saataisiin laillinen edustaja, kysymys ei ole isyyttä koskevasta ratkaisusta. Nyt käsiteltävänä oleva säännös ei siten koske tällaisen ratkaisun tunnustamista. On myös huomattava, että pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan vieraassa valtiossa annettua päätöstä ei tunnusteta, jos ratkaisu on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita. Tällä perusteella voidaan jättää tunnustamatta esimerkiksi räikeästi vastoin biolo-

gista totuutta tehdyt isyyispäätökset. Myös kyseisen momentin 1 ja 2 kohdassa mainitut kieltäytymisperusteet vaikeuttavat yrityksiä kiertää esimerkiksi maahantuloa koskevia säännöksiä hankkimalla päätöksiä isyydestä.

Pykälän soveltaminen edellyttää syvällistä tietoa asianomaisen vieraan valtion oikeusjärjestyksestä. Asianomaisen myötävaikutusvelvollisuus asian selvittämisessä on näin ollen tärkeä. Asiasta ei kuitenkaan ole tarpeen antaa erityissäännöksiä, koska asianomaisen myötävaikutusvelvollisuus ilmenee hallintolain (434/2003) 31 §:n 2 momentista sekä oikeudenkäymiskaa-ren 17 luvun säännöksistä.

*52 §. Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen.* Pykälässä säädetään mahdollisuudesta hakea Helsingin hovioikeudelta vahvistus siitä, tunnustetaanko vieraassa valtiossa isyydestä annettu päätös Suomessa. Hovioikeus voi pykälän 2 momentin mukaan varata lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle tilaisuuden tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä. Lakivaliokunta katsoo, että mainittujen tahojen kuulemisen tulee olla pääsääntö, josta voidaan poiketa mainituin edellytyksin. Siksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia muutetaan niin, että hovioikeuden on varattava mainituille tahoille tilaisuus tulla kuulluksi momentissa mainituin edellytyksin.

### **Päätösehdotus**

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

*että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja*

*että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 50 ja 52 § muutettuina seuraavasti:*

**Valiokunnan muutosehdotukset**

52 §

**1. lakiehdotus**

*Vieraassa valtiossa annetun päätöksen vahvistaminen*

50 §

*Sovellettava laki*

Isyyttä koskevassa asiassa sovelletaan Suomen lakia, *jollei 47 §:stä muuta johdu.*

(1 mom. kuten HE)

Asiaa käsiteltäessä *hovioikeuden on varattava* lapselle, isälle, äidille tai jollekulle muulle *tilaisuus* tulla kuulluksi, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi ja kuultavan olinpaikka on vaikeuksitta selvitettävissä.

---

Helsingissä 3 päivänä marraskuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr  
jäs. Esko Ahonen /kesk  
Kalle Jokinen /kok  
Oiva Kaltiokumpu /kesk  
Ilkka Kantola /sd  
Sampsa Kataja /kok  
Krista Kiuru /sd

Jari Larikka /kok  
Outi Mäkelä /kok  
Raimo Piirainen /sd  
Tuomo Puumala /kesk  
Tero Rönni /sd  
Kari Uotila /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.